

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ГІРНИЧИХ ІНЖЕНЕРАХ ГОТОВНОСТІ ДО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті представлено сучасний стан науково-теоретичного вивчення проблеми формування у майбутніх гірничих інженерів готовності до самовдосконалення в процесі професійної підготовки.

Проаналізовано поняття "самовдосконалення" у філософській та психолого-педагогічній літературі. З'ясовано зміст поняття "професійне самовдосконалення майбутніх гірничих інженерів". Обґрунтовано сутнісні складові професійного самовдосконалення майбутніх гірничих інженерів та основні форми їх реалізації.

Ключові слова: *майбутній гірничий інженер, готовність до самовдосконалення, самоосвіта, самовиховання, самоактуалізація, самоменеджмент.*

Вступ. У наш час серед пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку вищої освіти в контексті євроінтеграції України визначено проблему постійного підвищення якості освіти, модернізацію її змісту та створення сприятливих умов для розвитку особистості, що здатна до саморозвитку та самовдосконалення у професійній сфері. Особливо важливе значення має професійне самовдосконалення для майбутніх гірничих інженерів, успішна професійна діяльність яких нерозривно пов'язана з вивченням та використанням на практиці новітніх досягнень в гірництві. Зважаючи на стрімкий розвиток сучасної науки та постійні дослідження нових технологій у галузі гірництва, неможливо уявити сучасного гірничого інженера без систематичного поповнення знань, набуття нових умінь і навичок. Професійне самовдосконалення гірничих інженерів не лише сприяє їх особистій самореалізації, а й забезпечує високу ефективність інженерних рішень у процесі виконання гірничих робіт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляд та обґрунтування проблем самовдосконалення знаходимо в працях великих науковців різних часів: А. Дістервега, Я. Коменського, М. Пирогова, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін.

З'ясування окремих аспектів досліджуваної проблеми у педагогічній науці здійснювалося у різних напрямках: професійне самовдосконалення вчителів (О. Абдулліна, А. Богуш, С. Гончаренко, М. Євтух, Н. Кічук, Н. Кузьміна, О. Мороз, О. Савченко, І. Скляренко, Л. Сущенко, Т. Шестакова), офіцерів (О. Діденко), медиків (Л. Дудікова), інженерів (О. Ігнатюк), юристів (О. Бессараба), економістів (Н. Кошелева), загалом студентів (Д. Іщенко, А. Калініченко, Н. Ковальчук, Г. Черепанова, І. Серeda та інші); самовдосконалення на етапі оволодіння теоретико-методологічними засадами майбутньої професії (А. Болгарський, І. Гринчук, Г. Дідич, В. Дряпіка, Т. Завадська, Л. Коваль, Т. Колишево, Г. Костюк, Г. Падалка, П. Харченко).

Варто зазначити, що окремі аспекти підготовки фахівців гірничої галузі розглянуто в роботах Т. Медведовської, О. Русанової та ін. Проте, незважаючи на вагомий науковий результат цих досліджень, поза увагою дослідників залишилася проблема активізації професійного самовдосконалення майбутніх гірничих інженерів у процесі їх професійної підготовки.

Метою статті є визначення сутності проблеми формування в майбутніх гірничих інженерів готовності до самовдосконалення в процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. Поняття "самовдосконалення" як філософська категорія відображає процес діалектичного переходу від одного рівня розвитку до іншого, взаємоперетворення протилежних і водночас взаємопов'язаних його аспектів. Цей термін означає виникнення нового на основі постійної мінливості структур і систем матеріального світу [1; 2].

Сучасні психолого-педагогічні дослідження розглядають самовдосконалення як найважливішу умову безперервного розвитку особистості, що визначають її професійну успішність і підкреслюють важливість стимулювання цього процесу [3: 56].

На сьогоднішній день більшість науковців розуміє під самовдосконаленням "творче ставлення індивіда до самого себе, створення ним самого себе в процесі активного впливу на зовнішній і внутрішній світ з метою їхнього перетворення" [4].

Таким чином, самовдосконалення – це процес свідомого управління розвитком своїх особистісних якостей і здібностей, спрямований на досягнення високого рівня професіоналізму в професійній діяльності.

Професійне самовдосконалення майбутніх гірничих інженерів будемо розглядати як свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня своєї професійної компетентності та розвитку професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку.

Ще в кінці XIX – на початку XX століття на сторінках українських педагогічних журналів "самовдосконалення" визначалось основним шляхом наближення фахівця до ідеалу. Видатні діячі освіти того часу М. Демков, М. Корф, С. Миропольський, М. Рубакін, С. Русова, Я. Чепіга та інші розглядали самовдосконалення як гармонійне поєднання самоосвіти та самовиховання [5: 11; 6].

У сучасних науково-педагогічних дослідженнях такий підхід простежується в роботах О. Борденюк, І. Грабовець, О. Діденка, Л. Дудікової, В. Жукова, Л. Римар, О. Прокопової, К. Скворцової, М. Фіцули, І. Чемериловой та інших.

І. Грабовець визначає поняття "самоосвіти" як багатогранне явище, що являє собою системне оволодіння певними знаннями; організовану діяльність по засвоєнню накопичених цінностей культури; особливий вид людської діяльності, метою якої є отримання знань і формування власної особистості; поєднання особистісних якостей і знань та формування інтелектуальної культури особи [7: 7].

Таки науковці, як Я. Подоляк, Я. Шведова, В. Артюхова вважають самоосвіту по-справжньому вільним видом освітньої діяльності, результати якої повністю визначаються бажаннями і здібностями особи; необхідним компонентом життя освіченої і культурної людини, який визначає її суспільну цінність; шляхом до прискорення саморозвитку різних сторін особистості [8: 118-120].

Основним змістом самоосвіти є вдосконалення наявних у студента знань, формування вмінь і навичок з метою досягнення бажаного рівня професійної компетентності [6].

Структура та зміст професійної компетентності особистості відзначається, на рівні особливого, характерними особливостями професійної діяльності фахівця (А. Деркач, В. Зазикін). Саме особливості професійної діяльності наповнюють загальні компоненти професійної компетентності особистості, визначають її спеціальний вид.

Узявши за основу професійну компетентність майбутні фахівці можуть визначити та скорегувати зміст самоосвіти і, таким чином, самостійно підвищувати рівень своєї професійної компетентності.

Самоосвіта студента-гірника повинна реалізовуватися у напрямку формування здатності у майбутнього фахівця сфери гірництва вирішувати конкретні проблеми і завдання професійної діяльності: так у межах *організаційної функції*: чітко розподіляти завдання, мотивувати свою діяльність й інших, інструктувати працівників, координувати їх діяльність, контролювати технологічний процес; організовувати дотримання вимог безпеки та гігієни праці; у межах *соціально-комунікативної функції*: встановлювати адекватні взаємини з працівниками та керівниками підприємства, своїми колегами, що проявляються в доброзичливості, привітності, повазі; усвідомлено використовувати знання про позитивний досвід професійної діяльності; вміння заохочувати полеміку, різноманітність суджень, аргументовано відстоювати в дискусіях високі духовні цінності, володіти ораторським мистецтвом у бесідах, дискусіях та ін.; у межах *проектувально-конструкторської функції*: моделювати виробничий процес, проектувати й експлуатувати гірничі й гірничо-транспортні машини, та автоматизовані комплекси, устаткування гірничовидобувних і гірничо-збагачувальних підприємств, а також геологорозвідувальне устаткування, засоби комплексної механізації гірничих робіт, робити необхідні розрахунки і здійснювати авторський нагляд за реалізацією проектних рішень; здійснювати монтаж, налагодження, випробування, раціональне застосування й технічне обслуговування гірничої техніки; аналізувати умови безпеки праці та покращувати їх, оцінювати рівень автоматизації виробництва; вибирати стандартне і допоміжне устаткування; у межах *технологічної функції*: здійснювати опанування повним циклом фахових дисциплін та набування практичних умінь їх використання на практиці для вирішення актуальних інженерно-гірничих завдань, а саме: глибоке засвоєння фактів, прикладів, узагальнень з програмного матеріалу з теоретичних і практичних засад гірництва; наукових закономірностей, засобів, методів вирішення гірничих завдань, інженерно-гірничої термінології, характеристики основних засобів виробництва, визначення способів руйнування гірських порід та якісні характеристики родовищ корисної копалини; у межах *управлінської функції*: передбачати засвоєння знань інженерного менеджменту, глибокого засвоєння знань з програмного матеріалу з основних напрямків управління виробництвом, змісту адміністративних, економічних і соціально-психологічних методів управління інженерно-гірничою діяльністю.

Джерелами самоосвіти можуть бути: навчальна, науково-популярна, наукова та художня література; засоби масової інформації (зокрема професійні видання – газети, журнали, радіо- і телепередачі); джерела мережі Інтернет; прослуховування лекцій; відвідування виставок, семінарів і конференцій; консультації фахівців тощо.

Наступною складовою професійного самовдосконалення є самовиховання.

Дослідники наголошують, що самовиховання – це спрямована діяльність, яка мотивується внутрішнім бажанням людини вдосконалити себе, що, у свою чергу, народжується в результаті суперечностей між бажаннями, прагненнями та можливостями. [9: 37-38].

О. Кобенко визначає, що передумовами самовиховання особистості є життєві її цілі й плани, знання теорії самовиховання та певний досвід їх використання на практиці, здатність до об'єктивної самооцінки, вольового саморегулювання, творчого мислення, почуття власної гідності [10: 136].

Проаналізувавши наукові джерела, можна зробити висновок, що професійне самовиховання – це систематична, свідома, цілеспрямована, самостійна діяльність людини (С. Даньшева, О. Діденко, В. Жуков, Л. Лаптев, А. Подольська, М. Постолок, О. Прокопова, В. Сластьонін, М. Фіцула); зміст цієї діяльності пов'язаний із подоланням недоліків і формуванням позитивних професійно значущих якостей (С. Даньшева, О. Діденко, В. Жуков, Л. Лаптев, А. Подольська, М. Постолок, О. Прокопова, В. Сластьонін, М. Фіцула, Т. Шестакова); її метою є вдосконалення власної особистості, постійне підвищення професійної компетентності, формування моральної культури і творчого мислення, розвиток особистих якостей, які є важливими для майбутньої професійної діяльності (С. Даньшева, Л. Дудікова, М. Постолок).

Ефективність процесу самовиховання студентів-гірників на сучасному етапі є: наявність необхідних психолого-педагогічних знань і практичного досвіду науково-педагогічних працівників (кураторів) з питань організації самовиховання студентів; усвідомлення необхідності постійного керівництва та здійснення системного психолого-педагогічного впливу на самовиховання студентів; перетворення студентів на суб'єктів самовиховання; творче поєднання процесу самовиховання з активною навчально-пізнавальною діяльністю та організацією культурно-просвітницької роботи і дозвілля; надання цьому процесу гуманного, національного і особистісного спрямування.

Як форму самовиховання у процесі професійної підготовки ми використовували міні-бесіди зі студентами на тему: "Історія нашого гірничо-екологічного факультету", "Мій ВНЗ – найкращий"; зустрічі з випускниками; проблемні лекційно-дискусійні заняття на тему: "Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування"; тренінги "Мої успіхи в минулому", "Схвалення", "Якби я був..., щоб я зробив", які дозволили формування позитивної установки у студентів на професійну діяльність, підвищення рівня професійної компетентності майбутнього гірничого інженера.

Отже, метою самовиховання є досягнення згоди із самим собою, знаходження сенсу життя, здійснення самоактуалізації і самореалізації потенційних можливостей, природних здібностей, використання рефлексивного досвіду для вирішення професійних і міжособистісних завдань, активне самоутвердження в суспільному житті.

Варто зазначити, що в зарубіжних наукових дослідженнях не існує єдиного визначення самоактуалізації.

К. Роджерс вважав, що самоактуалізація – це мотивуюча тенденція збереження й розвитку себе, яка передбачає максимальне виявлення кращих якостей особистості, закладених у ній від природи. Отже, самоактуалізація – це головна рушійна сила життя, що проявляється в прагненні поширюватися, ставати незалежним, розвиватися, зріти [11].

Серед багатьох трактувань самоактуалізації, які різнобічно розкривають її сутність, заслуговує на увагу визначення Г. Олпорта. На його думку, самоактуалізація – це "безперервний активний процес становлення особистості, в якому індивід бере на себе відповідальність за якість свого життя" [12]. Сутність процесу самоактуалізації особистості полягає в здатності особистості внутрішньо приймати, усвідомлювати й оцінювати протиріччя й труднощі, здатності самостійно й продуктивно вирішувати їх відповідно до своїх найбільш загальних цілей і моральних ідеалів, що обумовлює нові стадії і ступені розвитку.

Отже, усвідомлена самоактуалізація у вищому навчальному закладі, будучи важливим завданням виховання особистості та підготовки професіонала, являє собою інтегративну характеристику особистості, що вимагає праці самої особистості.

Вивчення змісту самоактуалізації студента-гірника дозволяє розширити спектр супутніх форм навчання у вигляді тренінгів, семінарів-практикумів, спецкурсів тощо, метою яких повинні бути: розкриття потенційних можливостей особистості студента; формування у студента впевненості в реальності особистих досягнень; допомога в побудові програми актуалізації власних можливостей і автентичності; пошук простору для подальшої самореалізації у різних видах життєдіяльності. В якості однієї із супутніх форм навчання пропонується введення спецкурсу "Основи самоактуалізації особистості", а в його рамках проведення семінару-практикуму "Шлях до себе", що сприяє усвідомленню і розкриттю студентами власного потенціалу та осягненню себе як унікальної цінності та індивідуальності.

З метою визначення готовності до самовдосконалення в процесі професійної підготовки майбутніх гірничих інженерів, ми проаналізували ті особливості професійної діяльності, що притаманні лише цим фахівцям: по-перше, майбутню діяльність можна розпочати з посади рядового майстра гірничих робіт, а у перспективі стати керівником гірничого підприємства, який відповідає за розвиток підприємства, конкурентоспроможність, контролює та координує діяльність усіх структурних підрозділів; по-друге, гірничі інженери здійснюють облік та аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства, розробляють заходи: із забезпечення режиму економії, менеджменту в гірництві, підвищення ефективності робіт, виявлення резервів, попередження невиробничих затрат, більш раціонального використання всіх видів ресурсів.

Тому наступною складовою самовдосконалення майбутніх гірничих інженерів є самоменеджмент. Поняття "самоменеджмент" трактується науковцями як послідовне і цілеспрямоване використання ефективних методів роботи у повсякденній практиці для оптимального, осмисленого використання свого часу.

Зокрема, дослідник Н. Лукашевич вважає, що менеджмент є комплексом загальних підходів, що забезпечують компетентно-професійне управління власною кар'єрою як системою ефективних прийомів і методів самопізнання, самооцінки, самореалізації і саморозвитку з метою досягнення поставлених життєвих цілей і завдань [13: 44]. Підхід до самоменеджменту як технології дозволяє, на його думку, застосувати методи загального менеджменту до особистісно-професійної діяльності кожної людини.

Основна мета самоменеджменту – це максимальне використання власних можливостей, свідоме керування перебігом свого життя й переборювання зовнішніх обставин як на роботі, так і в особистому житті [14: 3].

Отже, самоменеджмент є багаторівневим процесом самодіяльності особистості, що характеризується усвідомленим і раціональним управлінням власним життям і творчим саморозвитком. Це – цілеспрямоване і послідовне оволодіння навичками самоуправління, самоорганізації, саморегуляції, самовиховання з метою неперервного саморозвитку і самореалізації у професійній діяльності.

Ми розглядаємо самоменеджмент майбутнього гірничого інженера як цілеспрямоване застосування ним найбільш ефективних методів, прийомів та технологій професійного самовдосконалення з метою оптимального використання власного потенціалу, суб'єктних особливостей та часу. За такого підходу самоменеджмент виступає як спосіб систематичної самоорганізації з метою приведення власної особистості у необхідний для творчої професійної діяльності стан, що дозволяє ефективно вдосконалювати професійні якості, створювати системи ціннісних орієнтацій та творчо-інженерної активності особистості.

До основних форм навчання пропонуємо складати так звані портфоліо кар'єрного просування (ПКП), стимулом складання якого є не конкретний віковий етап, хоча краще почати вже з першого курсу університету, а момент усвідомлення важливості і необхідності створення ПКП. Як приклад, розглянемо алгоритм складання портфоліо студентом.

Починати варто з простого резюме і в міру освоєння навчальних дисциплін і технологій поступово додавати в нього інформацію та матеріали, що демонструють розвиток своїх навичок та компетенцій. До моменту завершення навчання у ВУЗі кар'єрне портфоліо включатиме: професійне резюме; свідоцтва всіх освоєних студентом додаткових курсів; рекомендації, отримані після проходження навчально-виробничих практик; список проєктів, в яких студент брав участь, із зазначенням конкретних функцій і ролі, відзнаки участі в конкурсах, виставках, семінарах, конференціях і т. п.

Отже, перевагами самоменеджменту є зменшення витрат на виконання роботи, поліпшення організації праці, зниження рівня стресів, задоволеність роботою, підвищення мотивації праці та рівня власної кваліфікації, зменшення помилок при виконанні своїх функцій, досягнення професійних і життєвих успіхів.

Таким чином, готовність до самовдосконалення майбутнього гірничого інженера в процесі професійної підготовки повинна відображати специфіку основних форм його реалізації та вказувати на характер самоактивності особи:

- самоосвіта, що спрямовується на оновлення і поглиблення наявних у майбутнього фахівця знань із метою досягнення бажаного рівня професійної компетентності;
- самовиховання, що забезпечує систематичне формування й розвиток позитивних і усунення негативних професійно значущих рис і якостей;
- самоактуалізація, в ході якої досягається актуалізація й мобілізація в окремий період часу власних сутнісних сил і потенціал гірничого інженера;
- самоменеджмент як послідовне використання ефективних методів, прийомів і технологій оптимального використання часу та цілеспрямованого регулювання дій і поведінки студента-гірника відповідно до поставлених задач і обраних пріоритетів.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, вважаємо, що для майбутнього фахівця в галузі гірництва самовдосконалення стає необхідною умовою набуття професіоналізму. Готовність до самовдосконалення як складне інтегроване, динамічне утворення особистості має структурні й функціональні компоненти та передбачає оволодіння майбутнім гірничим інженером знаннями про самоосвіту, самовиховання, самоактуалізацію, самоменеджмент. Формування в майбутніх гірничих інженерах готовності до самовдосконалення є активним інструментом ліквідації розриву між вимогами професійної діяльності та власними можливостями майбутніх гірничих інженерів.

Перспективи подальших розвідок цього напрямку вбачаємо в дослідженні самоменеджменту як компонента самовдосконалення майбутніх гірничих інженерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Науково-освітній потенціал нації : погляд у 21 ст. : антологія / [авт. кол., упоряд. : В. Литвін, В. Андрущенко, А. Гурій та ін.]. – К. : Навч. книга, 2004. – Кн. 2. – 672 с.
2. Рудницька О. П. Основи педагогічних досліджень / [Рудницька О. П., Болгарський А. Г., Свистельникова Т. Ю.]. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 1998. – 141 с.

3. Маслоу А. Самоактуалізація / А. Маслоу // Психологія личности : тексти. – М. : Изд-во МГУ, 1982. – С. 108–117.
4. Психологічний словник / [за ред. В. І. Войтка]. – К. : Либідь, 1982. – 215 с.
5. Панасенко Є. А. Ідеал вчителя у вітчизняній педагогічній журналістиці другої половини ХІХ – поч. ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки" / Є. А. Панасенко. – Луганськ, 2001. – 20 с.
6. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/000000/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli_ortinskiy_vl.
7. Грабовець І. В. Самоосвіта як інтегруюча детермінанта самореалізації молодих фахівців у професійній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціол. наук : спец. 22.00.04 "Спеціальні та галузеві соціології" / І. В. Грабовець. – Київ, 2004. – 18 с.
8. Подоляк Я. В. Самовершенствование студента : [учеб. пособие] / [Подоляк Я. В., Шведова Я. В., Артюхова В. В.]. – Х. : ХНУ, 2011. – 171 с.
9. Синельников В. М. Самовиховання як діяльність і його психологічні особливості / В. М. Синельников // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 3 (48). – С. 34–41.
10. Кобенко О. А. Самовиховання – шлях до педагогічної культури / О. А. Кобенко // Педагогічна культура. – Х. : Харків. держ. ун-т, 1993. – С. 133–144.
11. Роджерс К. Клиентцентрированная терапия / К. Р. Роджерс. – М. : "Рефл-бук", 1997. – 320 с.
12. Олпорт Г. Становление личности : Избранные труды / Г. Олпорт ; [пер. с англ. Л. В. Трубицыной и Д. А. Леонтьева ; под общ. ред. Д. А. Леонтьева]. – М. : Смысл, 2002. – 99 с.
13. Лукашевич Н. П. Теория и практика самоменеджмента : [учебное пособие] / Н. П. Лукашевич. – [2-е изд. испр.]. – К. : МАУП, 2002. – 360 с.
14. Моргенстерн Джулія. Тайм і менеджмент. Мистецтво планування та управління своїм часом і своїм життям / Джулія Моргенстерн. – М. : ТОВ "добра книга", 2001. – 264 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Naukovo-osvitniy potentsial natsii : pohliad u 21 st. : antologhiia [The Nation's Scientific-Educational Potential : the View into the XXI Century : Anthology] / [avt. kol., uporiad. : V. Lytvin, V. Andrushchenko, A. Huriiy ta in.]. – K. : Navch. knyha, 2004. – Kn. 2. – 672 s.
2. Rudnyts'ka O. P. Osnovy pedahohichnykh doslidzhen' [Bases of Pedagogical Researches] / [Rudnyts'ka O. P., Bolhars'kyu A. H., Svystyel'nykova T. Yu.]. – K. : NPU imeni M. P. Drahomanova, 1998. – 141 s.
3. Maslou A. Samoaktualizatsiya [Self-Actualization] / A. Maslou // Psikhologiya lichnosti : teksty [Personal Psychology : Texts]. – M. : Izd-vo MHU, 1982. – S. 108–117.
4. Psykholohichnyy slovnyk [Psychological dictionary] / [za red. V. I. Voytka]. – K. : Lybid', 1982. – 215 s.
5. Panasenko Ye. A. Ideal vchytelia u vitchyznianiyy pedahohichniyy zhurnalistytsi drugoyi polovyny XIX – poch. XX st. [The Teacher's Ideal in the Native Pedagogical Journalism of the Second Half of the XIX – the Beginning of the XX Century] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk : spets. 13.00.01 "Zahal'na pedahohika ta istoriia pedahohiky" / Ye. A. Panasenko. – Luhans'k, 2001. – 20 s.
6. Ortyns'kyu V. L. Pedahohika vyshchoyi shkoly [Pedagogy of higher School] [Elektronnyy resurs] : [navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl.] / V. L. Ortyns'kyu. – K. : Tsentri uchbovoyi literatury, 2009. – 472 s. – Rezhym dostupu : <http://pidruchniki.ws/0000>.
7. Hrabovets' I. V. Samoosvita yak intehruiucha determinanta samorealizatsii molodykh fakhivtsiv u profesiyniy diial'nosti [Self-Education as the Integrative Determinant of Young Professionals' Self-Realization in the Professional Work] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenya kand. sotsiol. nauk : spets. 22.00.04 "Spetsial'ni ta haluzevi sotsiologiyi" / I. V. Hrabovets'. – Kyiv, 2004. – 18 s.
8. Podoliak Ya. V. Samosovershenstvovaniye studenta [Self-Improvement] : [ucheb. posobiye] / [Podoliak Ya. V., Shvedova Ya. V., Artiukhova V. V.]. – Kh. : KhNU, 2011. – 171 s.
9. Synel'nykov V. M. Samovykhovannya yak diial'nist' i yoho psykholohichni osoblyvosti [Self-Education as the Activity and its Psychological Peculiarities] / V. M. Synel'nykov // Pedahohika i psykholohiia [Pedagogy and Psychology]. – 2005. – № 3 (48). – S. 34–41.
10. Kobenko O. A. Samovykhovannya – shliakh do pedahohichnoyi kul'tury [Self-education – the Way to the Pedagogical Culture] / O. A. Kobenko // Pedahohichna kul'tura [Pedagogical Culture]. – Kh. : Kharkiv. derzh. un-t, 1993. – S. 133–144.
11. Rodzhers K. Klienttsentrirovannaia terapiia [Client-Based Therapy] / K. R. Rodzhers. – M. : "Refl-buk", 1997. – 320 s.
12. Olport H. Stanovleniye lichnosti : Izbrannyye trudy [Person's Establishment : Selected Works] / H. Olport ; [per. s anhl. L. V. Trubitsynoy i D. A. Leont'yeva ; pod obshch. red. D. A. Leont'yeva]. – M. : Smysl, 2002. – 99 s.
13. Lukashkevych N. P. Teoriya i praktika samomenedzhmenta [Self-Management Theory and Practice] : [uchebnoye posobiye]. – [2-ye izd. ispr.]. – K. : MAUP, 2002. – 360 s.
14. Morgenstern Julia. Taim i menedzhment. Mystetstvo planuvannya ta upravlinnia svoym chasom i svoym zhyttiam [Time and Management. Art of Time and Life Planning and Management] / Julia Morgenstern. – M. : TOV "dobra knyha", 2001. – 264 s.

Матеріал надійшов до редакції 12.11. 2014 р.

Деревянко Е. В. Формирование у будущих горных инженеров готовности к самосовершенствованию в процессе профессиональной подготовки.

В статье представлено современное состояние научно-теоретического изучения проблемы формирования у будущих горных инженеров готовности к самосовершенствованию в процессе профессиональной подготовки. Проанализировано понятие "самосовершенствование" в философской и психолого-педагогической литературе. Выяснено содержание понятия "профессиональное самосовершенствование будущих горных инженеров". Обоснованы основные составляющие профессионального самосовершенствования будущих горных инженеров и основные формы их реализации.

Ключевые слова: будущий горный инженер, готовность к самосовершенствованию, самообразование, самовоспитание, самоактуализация, самоменеджмент.

Derevyanko O. V. The Self-Cultivation Process in the Future Mining Engineers' Professional Training.

Nowadays, the problem of the educational quality continuous improvement, its content modernization and the creation of conditions for both the personal development and further professional self-cultivation is one of the prior tasks of the state policy in the field of the higher education development in the context of Ukraine's European integration. The professional self-cultivation is very important for future mining engineers, as far as their professional activity is connected with the acquiring and use of new achievements in the mining field. The actual theoretical study of the problem of future mining engineers' self-cultivation in the process of the professional training is characterized in the article. The term "self-improving" in the philosophical and psychological-pedagogical literature is analyzed. The essence of the term "future mining engineers' professional self-improvement" as the conscious, purposeful process of the professional competency level improvement and the development of professionally important qualities according to the social demands, conditions of the professional activity and personal developmental program is determined. The essence' constituents of the future mining engineers' professional self-improvement and main forms of their realization, i.e. self-training directed on the renovation of the existed knowledge for the achievement of the professional competency proper level; self-education, which provides both the systematic development of positive and the elimination of negative professional features and qualities; self-actualization, which helps to achieve the actualization and mobilization of the mining engineers' personal essential abilities and the professional potential; self-management, which considers both the logical use of efficient methods, techniques and technologies of the mining students' optimal time distribution and the purposeful regulation of actions and behavior according to the tasks and chosen priorities are substantiated. Thus, the self-cultivation is considered to be the important condition of future specialist's professional training.

Key words: future mining engineer, self-cultivation, self-training, self-education, self-actualization, self-management.